

Dina pengar och din ekonomi – *Lärarhandledning*

"Dina pengar och din ekonomi" är ett utbildningsmaterial för sfi-undervisningen som handlar om privatekonomi i Sverige.

En studie gjord 2008-2009 bland sfi-elever och lärare visade tydligt att det finns ett stort behov av information och övningar inom området privatekonomi. Mot den bakgrunden fanns flera anledningar för Finansinspektionen att ta fram ett material som behandlar de privatekonomiska frågorna, dels för att öka kunskapen om de svenska privatekonomiska begreppen, dels för att förklara det svenska systemet. Skillnaden mellan Försäkringskassan och ett försäkringsbolag är ett exempel på detta.

Dina pengar och din ekonomi är skriven utifrån de lärdomar vi fick under förstudien. Delar av texterna har kommit till efter samtal med Kronofogden och flera andra myndigheter.

Det material som Finansinspektionen har tagit fram är tänkt att kunna användas på olika sätt, med hänsyn till sfi-undervisningens nivå och elevernas förkunskaper. Grundmaterialet är skrivet på lätt svenska. Den något svårare texten finns i faktarutor. Generellt har vi gjort förenklingar i texterna och det som beskrivs är normalfallen. Det finns undantag och detaljerade fakta som vi, för enkelhetens skull, inte tagit med.

Huvudsyftet är att eleverna ska kunna lära sig grundläggande privatekonomiska begrepp på svenska. Om kunskaperna om det svenska systemet är bristfälliga ger

texterna också ökad kunskap om svenska förhållanden när det gäller den privata ekonomin. Då eleverna inom sfi kommer från många olika länder, med skilda erfarenheter, görs i materialet ingen jämförelse med hur det fungerar utanför Sverige.

Om lärarhandledningen

Lärarhandledningen tar upp de delar som kan uppfattas som svåra i varje kapitel. En del information i materialet är självklar för många men orden kan vara svåra. Vi har medvetet valt att ha med en del svåra ord då de ofta används i vardagslivet eller vid kontakten med banker, försäkringsbolag och myndigheter.

Kopplat till broschyren "Dina pengar och din ekonomi" finns även filmer under rubriken "Prata pengar". Till filmerna finns dels en separat lärarhandledning dels övningsexempel för att underlätta elevernas träning och samtal kring de privatekonomiska begreppen och frågorna. Materialet finns samlat på www.sfiekonomi.se / lärarrummet.

Hör gärna av dig med tips och förbättringsförslag om hur materialet kan användas. Kontaktuppgifter samt uppgifter om hur du kostnadsfritt beställer tryckta broschyrer hittar du på www.sfiekonomi.se.

Stockholm , augusti 2011

Finansinspektionen

Dina pengar

Det första kapitlet behandlar grunderna i privatekonomi, något som många av eleverna förmodligen redan kan. Därför kan denna del enbart läsas igenom och användas för ordförståelse. Du som lärare kan anpassa nivån.

På Konsumentverkets webbplats finns "Koll på pengarna" översatt på tolv olika språk om någon elev vill läsa mer. Se www.konsumentverket.se/privatekonomi/Material/Koll-pa-pengarna-2011/

Orden fackförbund och a-kassa förklaras relativt kortfattat i texten. Här har du som lärare möjlighet att utveckla innebörden vidare, om du vill.

Boende

Boendedelen finns med då bostadsrätt och hyresrätt inte är något som finns överallt. Vidare är kostnaderna för boende, el och mat ofta viktiga delar i en familjs budget. Med valet av boende följer olika rättigheter och skyldigheter som är viktiga att ta upp i undervisningen, t.ex. skyldigheten att betala hyran i rätt tid till sin hyresvärd.

Budget

På sidan 6 finns en budget över vad det kostar att leva i Sverige. Konsumentverket har en budgetkalkyl på sin webbplats (www.konsumentverket.se/privatekonomi/budget/budgetkalkylen/) som kan användas av eleverna för att räkna på den egna ekonomin. Där dyker ytterligare privatekonomiska begrepp upp som kan behöva förklaras. Många av dem förklaras "under" frågetecknet efter ordet.

Vårt gemensamma skydd

Den socialförsäkring vi har i Sverige skiljer sig från den som finns i andra länder. Eftersom eleverna som läser sfi kommer från så många olika kulturer har vi inte ens försökt göra en jämförelse utan skriver enbart om hur det fungerar i Sverige. Hur det fungerar i de länder eleverna kommer ifrån kan med fördel diskuteras i klassen. Detta kan göras så att elevernas egna erfarenheter och berättelser kommer fram.

Detta stycke leder självklart in på skatten, liksom vikten av att var och en deklarerar sina arbetsinkomster och betalar skatt. Sidan 8 illustrerar vad våra skattepengar går till. De exakta siffrorna varierar mellan olika år men det ger en uppfattning om vad vi får för våra skattepengar.

Betala

Hur man betalar saker kan låta som en självklarhet och är det för många. Då kan det vara tillräckligt att bara lära sig de svenska orden.

För andra är bankkort och elektroniska tjänster något nytt. Att det finns en myndighet som övervakar marknaden

känner inte alla till. Diskutera gärna i klassen vad det finns för olika sätt att betala på. Och hur detta med räkningar och betalningar fungerar i de länder eleverna kommer ifrån.

För att öppna ett konto i en bank behöver kunden en giltig legitimation. Detta kan vara bra att nämna då det kan finnas elever som saknar en giltig identitetshandling.

Vad är en räkning?

På en faktura/räkning finns det många ord som kan vara svåra på svenska. Ett exempel är ordet påminnelseavgift. Påminnelseavgift är en avgift som ibland hamnar hos Kronofogden då betalningsmottagaren inte förstår vad det är och därför låter bli att betala den. Både räkningen och påminnelseavgiften ska betalas.

En räkning kan se ut på olika sätt. Illustrationen i textmaterialet är en räkning från Radiotjänst. Som lärare kan du ta med andra räkningar och jämföra dem.

Det kan också vara bra att nämna att det kan ta två till tre dagar innan betalningsmottagaren får sina pengar om betalningen görs via plus- eller bankgiro. Inbetalningen ska göras i god tid före sista betalningsdag.

Telefonabonnemang

Telefonabonnemang är en annan källa till missförstånd. En gratistelefon kan bli en dyr affär. Grundregeln att aldrig skriva på ett avtal som man inte förstår, kan vara bra att poängtera här. Här finns bra information att hämta på Konsumenternas tele, TV- och internetbyrå, www.ktib.se

Att betala för radio och tv

Vi har tagit upp radio- och tv-avgiften i det andra kapitlet eftersom problem med obetalda avgifter är vanliga hos Kronofogden. Mer information finns på www.radiotjanst.se. Radio- och tv-avgift ska betalas även om eleverna enbart tittar på satellitkanaler. Vad tv-mottagaren används till är oväsentligt. Det är innehavet som är avgiftsbelagt.

Vad händer om du inte betalar?

Inkassoföretag och Kronofogden kan vara okända begrepp. För att texten inte ska bli för svår har vi försökt förklara deras uppgifter väldigt enkelt och kortfattat. Om du som lärare vill ha mer information eller får frågor som du inte direkt kan svaret på finns det mycket bra information på www.kronofogden.se/lararrummet/ för sfi-lärare.

Som lärare kan det vara bra att känna till att det finns en skillnad när det gäller räkningar från staten. Obetalda räkningar från staten som går till Kronofogden ger en betalningsanmärkning direkt. Då hjälper det inte att betala snabbt. Skadan är redan skedd. Givetvis ska skulden betalas så fort som möjligt ändå eftersom en betalningsanmärkning finns kvar i tre år, efter att skulden är betald.

Skydda

Kapitlet tar upp det grundskydd som vi alla har via Försäkringskassan. Men här ingår också de privata försäkringar som finns i Sverige. Skillnaden mellan dessa är inte självklar och det kan vara bra att förtydliga att det ena skyddet betalas via skatten. Den andra typen behöver vi köpa och betala själva. Privata försäkringar är oftast frivilliga (undantaget kan vara trafikförsäkringen) men det kan vara bra att känna till att de finns och vad de kan vara bra för.

Sjukpenning

En person som saknar anställning kan få sjukpenning redan från början av sjukperioden. En sjuksmälld behöver göras till Försäkringskassan den första sjukdagen.

För att få sjukpenning vid arbetslöshet måste personen ha varit anmäld hos Arbetsförmedlingen före den första sjukdagen. Som lärare kan du läsa mer på www.forsakringskassan.se

Att försäkra sig

Här tar vi upp de privata försäkringar som kan vara bra att ha. Och trafikförsäkringen som är obligatorisk för alla bilägare. Trafikförsäkringen är också obligatorisk för dem som har andra motorfordon, motorcykel, moped etc. Observera att den straffavgift som tas ut för oförsäkrade fordon är mycket hög (drygt 100 kronor per dag), långt dyrare än premien för en vanlig trafikförsäkring.

Mer fakta och information om försäkringar finns på www.konsumenternas.se / bank och försäkring /

Här finns också en kort beskrivning av pensionssystemet, i första hand den allmänna pensionen inklusive garantipensionen som utgör ett grundskydd vid mycket låga inkomster.

Vill du som lärare läsa mer finns det bra information på www.pensionsmyndigheten.se. Där finns t.ex. uppgifter om andra stödformer som bostadstillägg för pensionärer och så kallat äldreförsörjningsstöd. Andra frågor som ibland kommer upp rör möjligheterna att ta med sig pensionen om man flyttar utomlands, inom respektive utanför EU.

Du kan också göra din egen beräkning av allmän pension och tjänstepension på www.minpension.se

Låna pengar

I en del kulturer är det förbjudet med ränta och finansieringen av större inköp och investeringar får då ske på andra sätt. För att förstå det svenska systemet kan det vara bra att känna vissa grunder och begrepp. Alla har nytta av att lära sig de svenska orden.

Här tas också begreppet att "gå i borgen" upp. Återigen, grundregeln att aldrig skriva på ett avtal som man inte förstår, kan vara bra att poängtera här.

Vanliga ord och uttryck om räntevillkor

I samband med texten "effektiv ränta" kan det vara bra att poängtera att amortering inte ingår utan enbart kostnader för lånet.

Genom att jämföra olika villkor på marknaden och välja det lån som passar bäst för tillfället blir lånet inte dyrare än det behöver vara. Ett banklån kan till exempel vara billigare än ett köp på avbetalning. Mer information om lån finns på www.konsumenternas.se / bank och försäkring /

Som utländsk medborgare och nyanländ i Sverige finns möjlighet att låna pengar till möbler och andra saker i hushållet via CSN, så kallade hemutrustningslån. Lånen löper med ränta och särskilda regler för återbetalning. En annan vanlig form av lån via CSN som många tidigt kommer i kontakt med är studielån. Läs mer på www.csn.se

Spara pengar

Kapitel fem tar upp de vanligaste sparformerna i Sverige. Här kan du som lärare anpassa undervisningen efter ditt eget kunnande och intresse.

Insättningsgarantin, som ger bankspararna en trygghet, kan vara bra att prata om. Framförallt för att motsvarande skydd inte finns i alla länder. Du hittar mer information på www.insattningsgarantin.se Där finns också information om investerarskyddet som rör värdepappersplaceringar. Vi medveten valt att inte ha med den delen i texten.

Eftersom det finns en möjlighet att spara privat till sin pension dyker det ordet upp igen i detta kapitel. Att spara på bankkonto eller i fonder kan också vara en form av pensionssparande om syftet är att använda pengarna när man bli gammal. Men då gäller den vanliga kapitalbeskattningen och inte de speciella skatteregler som tillämpas för pensionssparande. Du kan läsa mer och jämföra alternativ på www.konsumenternas.se

På www.sfiekonomi.se hittar du framtida uppdateringar i materialet och i lärarhandledningen.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se